

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet

postmottak@bufdir.no

Reforms innspill til Bufdirs undersøkelse om likestillingskonsekvenser av korona

Reform – ressursenter for menn ble nylig invitert til å svare på Bufdirs undersøkelse, i form av et nettskjema. Det følgende er en bearbeidet og noe utvidet tekst, basert på vårt innsendte svar på nett (besvart innen fristen 15.02.21).

Undersøkelsen ble presentert slik, sitert fra Bufdirs nettskjema:

«Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) har fått i oppdrag fra Kulturdepartementet å kartlegge likestillingskonsekvenser av covid-19 og tiltakene for å hindre smittespredningen. Bufdir skal kartlegge konsekvenser av pandemien på alle diskrimineringsgrunnlag og på flere samfunnsområder. Se tidligere rapporter [her](#).

Formålet med undersøkelsen er å innhente erfaringer fra ulike sivilsamfunnsaktører og organisasjoner om likestillingskonsekvenser av pandemien. Bufdir vil bruke undersøkelsen til å vurdere forslag til tiltak for videre håndtering av pandemien og framtidig krisehåndtering.

Ta utgangspunkt i erfaringer dere har fått gjennom organisasjonens arbeid eller gjennom undersøkelser blant medlemmer. Bruk gjerne kommentarfeltet til å komme med mer utfyllende beskrivelser. (...).»

1. Din organisasjon jobber med likestilling på grunnlag av (flere svaralternativer)

Vårt svar krysser av følgende kategorier:

«Kjønn», «Graviditet, permisjon ved fødsel eller adopsjon, omsorgsoppgaver», «Etnisitet», «Religion og/eller livssyn», «Funksjonsnedsettelse», «Seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk og/eller kjønnskarakteristika», «Annet»

Svar utdyping «Annet»:

«Alder»

2. Hvordan har din organisasjon jobbet under pandemien?

Bufdirs utdyping av spørsmålet: *Her tenker vi på om dere har hatt noen aktiviteter som er spesifikt knyttet til korona. Dere kan krysse av for flere alternativer. Bruk gjerne kommentarfeltet til å komme med mer utfyllende beskrivelser.*

Vårt svar krysser av følgende kategorier: «Informasjonsarbeid», «Samtaletilbud under nedstenging/karantene», «Annet»

Vårt svar på «Kom gjerne med konkrete eksempler»:

Reform – ressurscenter for menn har bestrebet oss på å ha våre lavterskel hjelpetilbud tilgjengelige i hele koronaperioden. Vår [kontakt- og likepersonstjeneste Mannstelefonen](#) har vært drevet uten opphold ved hjelp av våre frivillige. Også det terapeutiske samtaletilbudet i Reform har vært i drift mer eller mindre uavbrutt. Dette gjelder også vår veiledningstjeneste til kunder i prostitusjon, [Kast \(Kjøp av seksuelle tjenester\)](#). Tilbudene har stort sett også vært tilgjengelige i form av fysisk oppmøte. Vi har samtidig mottatt mange henvendelser fra menn i krise på e-post og via telefon til fagansatte (i lange perioder rutet til hjemmekontor).

I koronaperioden har Reform arbeidet planmessig med å tilpasse vårt informasjonsarbeid til digitale flater, der dette tidligere hovedsakelig har vært formidlet i tradisjonelle kanaler (foredrag, møter, kurs, konferanser). Vi har tilegnet oss kunnskap om og anskaffet oss utstyr til å kunne produsere og strøme arrangementer på Facebook. Vi har også arbeidet fram ulike formater av videoproduksjoner for publisering på Facebook og YouTube. Med denne omleggingen har vi nådd et større publikum enn tidligere. Sannsynligvis har vi samtidig møtt et annet segment av befolkningen, muliggjort ved økt tilgjengelighet (brukervennlighet) for våre sendinger om vold i nære relasjoner, ensomhet, rus og annet. I sum har et sted mellom 50.000 og 75.000 mennesker sett våre sendinger på nett i det vi kan kalle koronaperioden (fram til dags dato), enten ved å følge direkte eller ved å spille av opptak av sendingene i etterkant. Terskelen for deltakelse i våre aktiviteter er med andre ord blitt senket vesentlig.

Det kan legges til at vi i perioden har videreutviklet et e-kurs for barnevernet, E-kurset Fedre (Bufdir, 2019-20). Vi planlegger flere e-kurs i tiden framover, rettet mot viktige faggrupper innen helse, utdanning og andre tjenesteytende grupper.

3. I hvilken grad har dere opplevd endringer i henvendelser til dere under korona?

Bufdirs utdyping av spørsmålet: *Her er vi både interessert i å høre eksempler på typiske henvendelser eller nye typer henvendelser og/eller om det har vært endringer i hvem som henvender seg. Bruk gjerne kommentarfeltet til mer utfyllende kommentarer.*

Vårt svar krysser av følgende kategorier og svaralternativer:

- «Arbeid» - Middels økning
- «Hjemmearbeid» - Middels økning/Ingen økning
- «Vold» - Stor økning/Middels økning
- «Isolasjon» - Stor økning/Middels økning
- «Smitte» - Middels økning/Ingen økning

«Helse» - Middels økning

Vårt svar på «Kom gjerne med konkrete eksempler»:

Alvorligheten i mange av henvendelsene vi mottar, og samtalene vi gjennomfører, har økt under koronakrisen.

Situasjonen etter at pandemien slo inn i mars har medført et økende antall henvendelser til Reform fra menn utsatt for vold i nære relasjoner. Disse henvendelsene er nå i flertall. Eksempler på hva problemet for mennene som tar kontakt med oss består i, er økende isolasjon i fra før voldspregete forhold, mer vold og mer kontrollerende atferd.

Vi får henvendelser fra menn som forteller at den økende volden hjemme begrunnes nettopp med pandemien og med smittevern. Eksempler på dette er å nekte en mannlig partner å møte andre, nekte ham å gå på jobb og økende grad av sykkelig sjalusi. Å oppsøke hjelpeapparatet blir mye vanskeligere i slike tilfeller.

Våre henvendelser lar oss ikke være i tvil om at menn som er utsatt for vold i nære relasjoner har fått det verre siden mars. Det er også god grunn til å tro at det er vanskeligere enn tidligere å oppdage økningen i volden mot menn. I en situasjon som nå, har kontrollerende atferd fra partner langt større sjanse til å lykkes. Vi legger til at de fleste av de voldsutsatte mennene vi møter gjennom våre tjenester, utsettes for vold fra en kvinnelig partner.

Det er også tegn som tyder på at flere menn som har gjennomgått samlivsbrudd, kan oppleve å bli rammet av samværssabotasje når det gjelder felles barn. Dels kan dette også begrunnes med smittevern.

Når det gjelder vårt tilbud til menn som kjøper sex (Kast – Kjøp av seksuelle tjenester), registrerer vi at behovet for flere gangers oppfølgende samtaler for våre klienter har økt. Klienter forteller om større grad av ensomhet og isolasjon som følge av pandemien. Problemer med å avslutte en selvødeleggende sexkjøpspraksis og avhengigheten dette skaper, kan sammenliknes med den som følger av sterke rusmidler. Å komme ut av dette krever hardt arbeid og tett oppfølging. Det er et tankekors at det er få tilbud til denne marginaliserte gruppen, som i hovedsak består av menn. Reforms tilbud er derfor svært viktig for dem vi når.

Henvendelsene vi får til kontoret og til Mannstelefonen bærer preg av at mange menn er mer isolerte og ensomme enn de var forut for koronapandemien. Se også svarene om negative konsekvenser for likestilling som handler om vold og om isolasjon.

4. I hvilken grad har pandemien negative konsekvenser for likestilling som handler om arbeid?

Bufdirs utdyping av spørsmålet: *Her tenker vi på konsekvenser knyttet til lønnet arbeid. Det vil si permittering, arbeidsledighet, økt arbeidsmengde og/eller press og økonomisk usikkerhet. Ta utgangspunkt i erfaringer dere har fått gjennom organisasjonens arbeid eller gjennom undersøkelser blant medlemmer. Bruk gjerne kommentarfeltet til å komme med mer utfyllende beskrivelser.*

Vårt svar krysser av følgende svaralternativ:

«I stor grad»

Vårt svar på «Kom gjerne med konkrete eksempler»:

Hittil har det vært størst fokus på presset på yrker med kvinnedominans i pandemien. Typisk er dette omsorgsyrkene når det gjelder arbeidsbelastning, og serviceyrkene når det gjelder arbeidsledighet og permitteringer. Det er behov for å nyansere dette bildet.

Transportarbeidere og bygningsarbeidere er yrker med et stort arbeidspress, der menn er i klart flertall. Også mange ansatte i serviceyrkene er menn. Det gjelder for eksempel i varehandelen. I stor grad er dette også yrker som er bemannet at arbeidstakere med ikke-norsk bakgrunn, som polske og litauiske arbeidsinnvandrere. Presset på disse gruppene under pandemien er stort, og mange jobber også under høy smitterisiko. Dette gjelder spesielt ansatte i persontransport.

Vi ser også en økende grad av mistenkeliggjøring av arbeidsinnvandrere som personer som opptrer som mer eller mindre uansvarlige smittespredere. I stor grad er dette uberettiget. Mistenkeliggjøringen kamuflerer også arbeidsgiveransvaret for smittehindrende tiltak, i bransjer der nettopp mange arbeidsgivere krenker arbeidstakerrettigheter regelmessig. Dette øker en fra før av høy grad av utenforskap i viktige grupper i befolkningen, der menn er i klart flertall.

I løpet av pandemien har Reform avholdt en rekke integreringsmøter for mannlige polske arbeidsinnvandrere i prosjektet [Bli med!](#) (IMDi, 2019-20). Prosjektet er gjennomført i samarbeid med Caritas Norge. Her har rettighetsinformasjon om helse, arbeidslivets lov- og avtaleverk og informasjon om rettigheter i familien vært temaer. I møte med målgruppen, som i liten grad har daglig kontakt med andre enn sin egen gruppe, har vi opplevd vennlighet og stor takknemlighet. Det er grunn til å være bekymret for situasjonen for disse viktige arbeidstakergruppene, der menn er i stort flertall.

Dette er også en gruppe som lider under de strenge reiserestriksjonene under pandemien. Menn med familie i Polen, vil i lange perioder enten være forhindret fra å holde kontakt med partner og barn, eller være forhindret fra å kunne jobbe, og ved

det periodevis også miste mulighet til å forsørge familien. Dette representerer en vesentlig likestillingsutfordring for denne store gruppen av menn.

Når det gjelder den sterkt økte arbeidsledigheten som følge av pandemien må statistikken analyseres nøye for å kunne avgjøre belastning brutt ned på kjønn. Vi tror det er liten grunn til å tro at menn kommer vesentlig bedre ut på statistikken over arbeidsledighet enn kvinner. I en vurdering av skadelige effekter av arbeidsledighet må det samtidig tillegges vekt at tap av arbeid ofte påvirker menn og kvinner ulikt. Vi vet at menn tradisjonelt knytter større verdien til arbeid som del av sin livskvalitet, enn kvinner gjør. Det samme gjelder opplevd tap av evne til å kunne forsørge familien, der menns rolle som tradisjonelle «breadwinners» i familien spiller inn. Slike tradisjonelle mønstre er fortsatt tydelig til stede i det norske samfunnet.

Dette representerer en klar og nærmest strukturell likestillingsutfordring for mange menn, der belastningen også vil være større i noen grupper enn i andre. Det er grunn til å tro at tradisjonelle verdier for mannlighet, og derved også økt fare for tap av verdighet, står sterkere i deler av distrikts-Norge enn i mer urbane strøk. Det samme vil kunne gjelde når det gjelder forskjeller i sosioøkonomiske variabler som utdanning, inntekt og klasses tilhørighet.

Arbeidsledighet og økende økonomiske belastninger, eventuelt økende gjeldsproblematikk, vil kunne påvirke mange menns psykiske helse i vesentlig grad. Potensielt vil effektene av pandemien kunne frarøve mange menn oppfatningen av å ha et liv med mening, med derav følgende fare for økt rusbruk, utvikling av depresjon og andre psykiske lidelser, økt voldsbruk og forhøyet selvmordsrisiko.

Dette er forhold som må tillegges vesentlig vekt under koronapandemien. Det er også grunn til å tro at for mange menn vil negative effekter av pandemiens påvirkning på arbeidsmarkedet kunne vedvare i lang tid etter at pandemien er over. Mange menn i fare for å oppleve en vedvarende krise det vil være vanskelig å komme ut av, dersom det ikke tas særskilte grep for å motvirke utviklingen i årene som kommer.

Forhold som her beskrives, må med andre ord tas med i planleggingen for hvilke tiltak Norge må prioritere i tiden etter pandemien. Se også vårt svar om videre pandemihåndtering og framtidig kriseberedskap-

En annen måte å vurdere arbeidslivets påvirkning på likestillingen under koronaen, er å se på graden av likedeling av arbeid i hjemmet. Et dårligere arbeidsmarked vil kunne påvirke arbeid- og familiebalansen generelt. Se også svar på neste spørsmål.

5. I hvilken grad har pandemien negative konsekvenser for likestilling som handler om hjemmearbeid?

Vårt svar krysser av følgende svaralternativ:

«I stor grad»

Bufdirs utdyping av spørsmålet: *Her tenker vi på konsekvenser av for eksempel hjemmekontor, og hjemmeskole og hjemmebarnehage for barn. Ta utgangspunkt i erfaringer dere har fått gjennom deres arbeid eller gjennom undersøkelser blant medlemmer.*

Vårt svar på «Kom gjerne med konkrete eksempler»:

I vurderingen av konsekvenser av pandemien for voksne er det vesentlig å ta med i betraktningen hvem som bor med og uten barn, i hvilken grad den voksne befolkningen lever i eller utenfor parforhold og med hensyn til gruppen som er enslige.

Situasjonen har trolig vært og er betydelig vanskeligere for enslige enn for mange andre grupper. Dette går vi nærmere inn på i punktet om pandemien og isolasjon. I forbindelse med at Reform gjennomfører vår del av det EU-finansierte og transeuropeiske prosjektet [Men in Care](#), følger vi særlig godt med på fordeling av omsorgsarbeid i hjemmet, og gjør konkrete undersøkelser om den såkalte arbeid-familiebalansen i norske hjem.

I løpet av den første nedstengningen ble det gjennomført mange representative undersøkelser om disse forholdene. Likestillingssenteret foretok våren 2020 undersøkelsen [Likestilling i koronatider – hvem gjør hva?](#) Undersøkelsen tydet på at når det gjaldt par med barn i barnehage og i skolealder, så skjedde det en forskyvning i kjønnsstradisjonell retning i fordelingen av omsorgsarbeidet i hjemmene, og i sammenheng med hvem som ga hjelp til barnas skolearbeid. Samtidig rapporterte både kvinner og menn med små barn mer kvalitetstid enn før nedstengningen.

Hovedtrenden i undersøkelsene er at det har vært en massiv økning i tid til husarbeid i alle grupper, og for alle kjønn. [YS sitt arbeidslivsbarometer](#) viste likevel at både kvinner og menn rapporterte en forbedret jobb-hjembalanse (arbeid-familiebalanse). Den eneste sektoren der respondentene rapporterte en forverret balanse var innen varehandel og butikk. At det store flertall rapporterer en bedre situasjon kan henge sammen med spart tid til arbeidsrelatert reising, doblingen av dager for å kunne være hjemme med barn under sykdom og færre krav til fritidsaktiviteter (som i stor grad har vært nedstengt).

Det er foretatt få undersøkelser av den opplevde arbeid-familiebalansen fra høsten 2020 og tiden etter, som også er en periode med vedvarende og dels svært strenge koronarestriksjoner. Reformundersøkelsen 2020 er et viktig unntak.

Reformundersøkelsen 2020 er en landsrepresentativ undersøkelse i regi av Kantar, om en rekke spørsmål knyttet til menn og likestilling. Undersøkelsen ble foretatt i november. I vår undersøkelse stilte vi i spørsmål om fordelingen av husarbeid. Også på dette tidspunktet svarte relativt få av de som lever i parforhold (1 av 10) at fordelingen av husarbeidet har endret seg under koronapandemien. Blant de som

opplever at fordelingen har endret seg, er svarprosenten ganske lik mellom kjønnene på spørsmålet om det er dem selv eller partner som har fått mer å gjøre i huset enn før pandemien. Respondenter med andre seksuelle orienteringer enn som heterofile, de med minst en forelder som ikke er fra Norge, de yngste og de med barn opplever i størst grad at arbeidsfordelingen i hjemmet har endret seg.

Et utdrag av Reformundersøkelsen 2020 er vedlagt dette dokumentet.

Det er langt flere menn enn kvinner som ikke til daglig bor sammen med barna sine (som samværsforelder, eller som forelder med delt bosted som avtalt ordning). Når det kartlegges likestillingskonsekvenser av korona bør man av denne grunn innhente erfaringer fra interesseorganisasjoner for disse gruppene, slik som Foreningen to foreldre (F2F) og Mannsforum. Ikke minst er det viktig for barnas velferd å få brakt på det rene hvordan par med barn som ikke bor sammen har løst omsorgen for barna under koronatiden.

I vurderinger av likestillingskonsekvenser av koronapandemien for barn, er det grunn til å være særlig bekymret for gutters situasjon. Stoltenbergutvalgets rapport [NOU 2019:3 Nye sjanser – bedre læring — Kjønnforskjeller i skoleprestasjoner og utdanningsløp](#) pekte på gutters utsatthet, med særlig vekt på frafall i videregående skole. Ved ustrakt bruk av hjemmeskole er det fare for at gutters frafallsprosent vil øke, siden mange av tiltakene vi vet kan ha betydning for å motvirke frafall, dreier seg om individuell tilpasning og oppfølging. Vi tror dette er langt vanskeligere å få til ved bruk av hjemmeskole enn ved fysisk oppmøte på skolen. Her er det behov et fortsatt fokus på gutters skolefravall, og en fornyet forskningsinnsats.

Når det gjelder mannlige studenter, gjennomførte Reform prosjektet [Samtalegrupper for mannlige studenter](#) (ExtraStiftelsen, 2018), der vi besøkte en lang rekke høyere læresteder med kunnskapsdeling om et pilotprosjekt fra Universitetet i Agder. Begrunnelsen for prosjektet var undersøkelser som viser stor grad av ensomhet blant mannlige studenter, og behov for kompensierende tilbud ved lærestedene. I begynnelsen av 2020 var forsøk med samtalegrupper i gang flere steder i Norge, inspirert av Reform pilotprosjekt. Disse forsøkene er det grunn til å tro at nå er lagt til side.

Dette skjer i en situasjon der studenter utsettes for enda større grad av isolasjon enn tidligere, med stor grad av sannsynlighet for dramatiske effekter på mannlige studenters helse, økende fare for studieavbrudd og selvmord. Vi frykter at lærestedene ikke har tilstrekkelig fokus på dette, og at behovet for et perspektiv på mannlige studenters situasjon er mangelvare ved mange høyere læresteder.

6. I hvilken grad har pandemien hatt negative konsekvenser for likestilling som handler om vold?

Vårt svar krysser av følgende svaralternativ:

«I stor grad»

Bufdirs utdyping av spørsmålet: *Her tenker vi på vold i bred forstand, det vil si både fysisk, psykisk, seksuell, digital, materiell og/eller økonomisk vold. Ta utgangspunkt i erfaringer dere har fått gjennom din organisasjons arbeid eller gjennom undersøkelser blant medlemmer.*

Vårt svar på «Kom gjerne med konkrete eksempler»:

Pandemien medfører at menn som utsettes for vold i nære relasjoner er mer isolert, og at de har færre muligheter for å bryte ut av de voldelige forholdene de lever i. Vi har grunn til å anta at det er betydelig sammenfall mellom gruppen menn utsatt for vold i nære relasjoner, og gruppen menn uten nære familiemedlemmer eller venner å betros seg til. Se også neste spørsmål.

I Reformundersøkelsen inngår flere spørsmål relatert til vold i nære relasjoner, og om isolasjon. Undersøkelsen viser at det er svært liten kunnskap om at det finnes hjelpetilbud for menn utsatt for vold i nære relasjoner. Mens 95 % av befolkningen kjenner til at det finnes krisesentertilbud for kvinner uten barn, er tallet når det gjelder menn uten barn bare 41 %. Når det gjelder kunnskap om at krisesentrene er til for kvinner med barn, svarer 69 % at de kjenner til dette. For menn med barn er prosenten bare 31 %. Her er det vel og merke relativt liten forskjell i svarprosenten mellom kvinner og menn.

Kunnskapen om krisesentertilbudet for menn er svært lav i befolkningen. Dette er alarmerende, og betyr at mange menn utsatt for vold i nære relasjoner ikke vet at de har et sted å gå til når de trenger hjelp. Heller ikke omgivelsene deres har denne kunnskapen. Med andre ord kan vi anta med stor grad av sikkerhet at mange menn i denne gruppen både vil være isolerte, være mer voldutsatte enn tidligere og i langt mindre grad enn kvinner vil ha kunnskap om hvor de skal gå for å få hjelp dersom de er utsatt.

Fra rapporten [Den mannlige smerte – menns erfaringer med vold i nære relasjoner](#) (Bufdir/Proba samfunnsanalyse, 2017) vet vi også at kunnskapen om at krisesentrene også er til for menn blant ansatte i hjelpeapparatet og politiet er lav. Det er grunn til å tro at situasjonen ikke har bedret seg vesentlig i årene etter at undersøkelsen ble foretatt. Dette bekreftes i Reformens møte med tjenesteapparatet i vårt prosjekt [Menn også](#) (med støtte fra Sekretariatet for konfliktrådene i årene 2017-20), der målet er å forbedre krisesentrenes tilbud til menn og lhbt-personer.

7. I hvilken grad har pandemien hatt negative konsekvenser for likestilling som handler om isolasjon?

Vårt svar krysser av følgende svaralternativ:

«I stor grad»

Bufdirs utdyping av spørsmålet: *Her tenker vi på isolasjon som følge av smitteverntiltakene eller frykt for å bli smittet av korona. Ta utgangspunkt i erfaringer dere har fått gjennom din organisasjons arbeid eller gjennom undersøkelser blant medlemmer.*

Vårt svar på «Kom gjerne med konkrete eksempler»:

Menn har i gjennomsnitt færre fortrolige å betro seg til enn kvinner. Reformundersøkelsen viser at 15 % av alle norske menn sier de i liten eller svært liten grad har noen å betro seg til i familien. Det tilsvarende tallet for kvinner er 9 %. Når det gjelder spørsmålet om menn har venner å betro seg til, svarer 24 % at de i liten eller svært liten grad har dette. Tallet for kvinner er 13 %. Eldre menn over 60 og skeive kommer særlig dårlig ut på denne statistikken. Vi ser også en nedgang i prosent venner menn har å betro seg til fra forrige Reformundersøkelse (i 2017).

Disse tallene peker mot at det er nødvendig å ha en såkalt kjønnnet tilnærming til hvem som er utsatte som følge av økt isolasjon under pandemien. Menn som allerede er isolerte og ensomme, vil være særlig utsatte nå. Vi har allerede pekt på at en slik gruppe er mannlige studenter, som bor hjemmefra og i liten grad har en omgangskrets, og i tillegg er rammet av at kontakten med lærestedet og studiemiljøet i overveiende grad er digital.

En annen utsatt gruppe er eldre hjemmeboende menn, der vi vet at selvmordsfaren var høy allerede før pandemien. Det er nesten utelukkende menn som tar livet sitt i aldersgruppen 80+. Det er grunn til å tro at dette er en gruppe som nå er i behov for særskilte tiltak.

Menn er også i stort mindretall av dem som oppsøker Eldres aktivitetstilbud, jamfør blant annet Reforms prosjekt [Menn på eldre- og seniorsenter](#) (ExtraStiftelsen, 2018). Det er også særlig store mørketall når det gjelder eldre hjemmeboende menn over 65 som utsettes for vold i nære relasjoner. Dette også er temaet for Reforms prosjekt [Under radaren: Et bedret tilbud til eldre voldsutsatte menn](#) (Sekretariatet for konfliktrådene, 2020). Her er et av de sentrale funnene at det er lav bevissthet om denne gruppen i hjelpeapparatet. Et alarmerende eksempel på dette er at det i en by som Bergen i et år ble rapportert om 1000 tilfeller av vold mot hjemmeboende eldre. Ingen av disse var menn. Den økte isolasjonen under pandemien vil kunne marginalisere og usynliggjøre denne utsatte gruppen ytterligere.

8. I hvilken grad har pandemien hatt negative konsekvenser for likestilling som handler om smitte?

Vårt svar krysser av følgende svaralternativ:

«I stor grad»

Bufdirs utdyping av spørsmålet: *Her tenker vi på utsatthet for smitte av korona. Ta utgangspunkt i erfaringer dere har fått gjennom din organisasjons arbeid eller gjennom undersøkelser blant medlemmer.*

Vårt svar på «Kom gjerne med konkrete eksempler»:

Menn er i noen grad overrepresentert i statistikken over smittede, syke og døde som følge av Covid-19. Årsakene til dette er sannsynligvis svært komplekse. Vi har ikke grunnlag for å uttale oss om eventuelle biologiske eller fysiologiske årsaker til kjønnsforskjellen.

Forskningen viser likevel at det er et faktum at menn tar mindre vare på sin egen helse enn det kvinner gjør. Dette bekreftes av Reformundersøkelsen, både i 2017 og 2020. Her ser vi et høyere antall kvinner som regelmessig oppsøker legehjelp enn menn. 65 % av kvinnene i 2020-undersøkelsen har oppsøkt helsevesenet minst fire ganger i løpet av de siste tre årene. Tilsvarende tall for menn er 49 %. Det er derfor overveiende sannsynlig at menn vil oppsøke hjelp senere også ved symptomer som kan skyldes koronaviruset, og følgelig vil motta helsehjelp på et senere stadium av sykdommen enn gjennomsnittstallene indikerer når det gjelder kvinner. Dette kan medvirke til et mer alvorlig sykdomsforløp, og en høyere mortalitet.

Videre viser Reformundersøkelsen at menn tar smittevern mindre alvorlig enn kvinner gjør. Mens 62 % av kvinnene svarer at de er redde for å bli smittet av koronaviruset, svarer 45 % av mennene i undersøkelsen det samme. Andelen menn som svarer at de mener det svært viktig å følge myndighetenes smittevernregler er 73 %. Tilsvarende tall for kvinner er 88 %. Det er grunn til å knytte disse svarene til tradisjonelle oppfatninger om maskulinitet, og sykdom som noe menn skal «stå i» og ikke be om hjelp for. Her spiller det sannsynligvis inn at mange menn ikke ønsker å skape bekymring i familien, og derfor underkommuniserer sin egen sårbarhet.

Mange menn tilhører også grupper utsatt for særlig smitterisiko. Dette gjelder ansatte i transportyrkene (særlig innen persontransport), og arbeidsinnvandrere som pendler fra land med høyere smittetrykk enn i Norge. Her er den aller største gruppen mannlige polske arbeidsinnvandrere. Se også vårt svar under spørsmålet om likestilling og arbeid.

9. I hvilken grad har pandemien hatt negative konsekvenser for likestilling som handler om helse?

Vårt svar krysser av følgende svaralternativ:

«I stor grad»

Bufdirs utdyping av spørsmålet: *Her tenker vi på helse som handler om andre forhold enn smitte, for eksempel psykisk helse, fysiske plager av hjemmekontor e.l. Ta*

utgangspunkt i erfaringer dere har fått gjennom din organisasjons arbeid eller gjennom undersøkelser blant medlemmer.

Vårt svar på «Kom gjerne med konkrete eksempler»:

Se svaret på forrige spørsmål, og på spørsmålene om vold og isolasjon.

10. Er det noen andre områder der pandemien har negative konsekvenser for likestilling?

Bufdirs utdyping av spørsmålet: *Ta utgangspunkt i erfaringer dere har fått gjennom din organisasjons arbeid eller gjennom undersøkelser blant medlemmer*

Vårt svar:

Vi oppfatter det som en klart negativ konsekvens av pandemien at likestilling som universell verdi kan komme til å bli mindre vektlagt i myndighetenes fokus, og i det offentlige ordskiftet.

Når likestilling bringes på bane i forbindelse med pandemien, er det nesten utelukkende kvinners likestilling som problematiseres. Menn har liten ingen plass i regjeringens eller smittevernmyndighetenes fokus. Slik vi vurderer det gjelder dette også funksjonshemmede, mennesker utsatt for aldersdiskriminering, religiøse, etniske eller nasjonale minoriteter og skeive.

Da undersøkelsen om [koronapandemiens betydning for vold i nære relasjoner](#) ble iverksatt av Bufdir i fjor, var det kvinners utsatthet som ble adressert - ingen andre grupper. Det kan legges til at Nasjonalt kompetansesenter om vold og traumatisk stress har undersøkt [barns utsatthet for blant annet vold](#). Se også svaret på spørsmålet om vold.

Vi står i fare for at pandemien forflater eller fjerner oppnådde seire for en universell likestilling i Norge, når kriseforståelsen i all hovedsak overlates til helsemyndigheter og til interesser knyttet til økonomi. Dette tas i liten grad på alvor av våre politiske myndigheter, og i alt for liten grad av faginstansene på området.

Vi understreker viktigheten av at det nå må arbeides aktivt for å motvirke et likestillingspolitisk backlash, som i prinsippet vil ramme alle diskrimineringsgrunnlag – også kvinner.

I denne sammenheng viser vi også til sammenhengen mellom gutters utenforskap og potensielt farlige holdninger og aktiviteter. Incels-kulturen er et eksempel på dette, der gutter og unge menn som ikke føler seg til rette i samfunnet, søker til ekkokamre på nett. Slike kulturer kan for det første være sterkt ødeleggende for de som deltar i dem, slik Reform også retter fokuset mot i vårt prosjekt [Incels: Menn som hater seg selv?](#) (Stiftelsen Dam, 2020). Men kvinnehatet, fremmedfiendtligheten og forakten for det likestilte samfunnet finner også sin plass i disse miljøene, som i noen tilfeller

også kan utarte til radikaliserings og terrorisme, jmfør moskéattentatet i Bærum i 2019. Philip Manshaus var selverklært incel.

11. Er det noen områder der pandemien har hatt positive konsekvenser for likestilling?

Bufdirs utdyping av spørsmålet: *Ta utgangspunkt i erfaringer dere har fått gjennom din organisasjons arbeid eller gjennom undersøkelser blant medlemmer. Dere kan krysse av for flere alternativer. Bruk gjerne kommentarfeltet til å komme med mer utfyllende beskrivelser.*

Vårt svar:

Pandemien har overveiende hatt negativ påvirkning på likestillingen, både i Norge og internasjonalt. I sum tror vi belastningen på en universell likestilling vil kunne vise seg å være enorm.

For sikker kunnskap på dette feltet må det en omfattende forskningsinnsats til, og dette bør derfor prioriteres i tiden framover.

Vi kan se for oss et par felter med noen positive erfaringer. Som følge av nedstengingen av utelivet, vil også graden av utelivsvold ha gått markant ned. Det er menn som er i majoritet både som utøvere og utsatte for denne typen vold. Vold er en trussel mot menn, og en nedgang i voldsnivået i utelivet er derfor en klar helsegevinst for dem det gjelder, og for deres likestillingssituasjon.

Overgangen til hjemmekontor som foretrukket eller påbudt løsning i store deler av Norge, har flere sider. Noen av de mindre heldige effektene er berørt tidligere. For mennesker som av ulike årsaker kan ha vanskeligheter med å delta i fysiske møter, for eksempel på grunn av omsorgsoppgaver for syk partner i hjemmet, vil digitale møter kunne representere en demokratisering.

Det kan også hevdes at den større graden av (tvungent) samvær i familiene vil kunne påvirke til tettere bånd mellom familiemedlemmer, et bedret samarbeid mellom kjønnene osv. Dette vil kunne ha en viss relevans for allerede velfungerende familier, der likestillingen fra før av ikke har vært under press. For familier der belastninger har vært til stede, vil de negative effektene etter all sannsynlighet øke, i form av flere konflikter, mer bruk av vold og økt rusbruk. Det samme gjelder belastningene på likestillingen i arbeidslivet, og når det gjelder hvordan likestilling omtales i det offentlige ordskiftet.

Reform er særlig bekymret for gutter og menns situasjon, og vi understreker at et mannsperspektiv må tas med i alle sammenhenger der likestilling er tema i tiden framover. Se også vårt svar på neste spørsmål.

12. Har dere forslag til tiltak for videre pandemihåndtering og framtidig kriseberedskap?

Vårt svar:

Det bør gjøres en seriøs og umiddelbar vurdering av lettelser i restriksjonene for enslige. Vurderingen bør gjøres på samme grunnlag som til enhver tid benyttes når det gjelder barn og unge som sårbare grupper.

Enslige menn er særlig utsatt for å bli ensomme og isolerte, jfr. tidligere svar om isolasjon. Mange enslige står i akutt fare for å miste sitt sosiale nettverk. Mange mister i tillegg meningsfylte aktiviteter i livet knyttet til jobb, og mange kan oppleve økende gjeldsproblematikk i denne sammenheng. Dette er felter der tradisjonelle maskuline verdier svekkes, og som derfor også kan få særlig betydning for mange menn.

Fra [undersøkelser om finanskrisen i 2008](#) vet vi at tap av arbeid og økende betalingsproblemer er faktorer som kan rive vekk tryggheten i livet, og for noen også frata dem meningen med det. Rus, vold, psykiske problemer og selvmord er åpenbare farer.

Lettelser for enslige vil ikke løse hele problemet. Slike tiltak vil likevel kunne nå fram til en gruppe som til nå har vært ganske usynlig, og derfor også være potensielt livreddende.

Her bør det tillegges vekt at det er mange hindringer i samfunnet for å ta opp temaet menn i krise. Reforms erfaring gjennom snart 20 års drift er at det er liten vilje i media, i utdanningsinstitusjonene og i det offentlige ordskiftet generelt, til å løfte problematikk som dreier seg om mannlig lidelse og smerte. Vi ser kort og godt fortsatt med tradisjonelle briller på mannlighet som noe som skal knyttes til å være sterk, tåle smerte og å vise solidaritet med andre som har det vanskelig. Bildet av menn som utsatte og i behov for omsorg er det generelt liten interesse for. Når det skjer, koples det ofte til komikk. Vi skal helst le av menn som utsettes for vold eller annen undertrykkende oppførsel fra kvinner.

Slike holdninger bidrar til at krisen vi står i nå, kan bli langt verre for mange gutter og menn, enn den ellers ville ha vært.

Det er Reforms sterke anbefaling at statsministeren, helseministeren og ledere for helsevesenet derfor bør etterstrebe å inkludere enslige utsatt for isolasjon og utenforskap i taler om pandemien til det norske folket. På samme måte oppfordrer vi politikere og myndighetspersoner til å inkludere et mannsperspektiv i innretningen på alle sine henvendelser til befolkningen i den alvorlige krisen vi fortsatt står midt oppe i.

Våre erfaringer med koronapandemien viser at det er svært viktig å innarbeide en bedret forståelse for krisers påvirkning på utsatte gutter og menn i Norges framtidige

kriseberedskap. Reform bidrar selvsagt gjerne til dette arbeidet.

13. Har dere noen andre kommentarer til undersøkelsen?

Vårt svar:

Det er langt flere fedre enn mødre som ikke til daglig bor sammen med sine barn. Reform oppfordrer Bufdir og andre myndigheter til aktivt å inkludere fedre og barn i denne gruppen i videre kartlegginger av likestillingskonsekvenser av koronapandemien.

Undersøkelsen er et positivt tiltak. Om undersøkelsen er viktig eller ikke, avhenger imidlertid av hvordan Bufdir velger å benytte informasjonen som innhentes. Vi oppfordrer til å ta svarene aktivt i bruk, og også å benytte Reform og andre ekspertmiljøer i arbeidet med å motvirke de negative konsekvensene av pandemien.

Reform mottar gjerne en invitasjon til å delta aktivt med vår kunnskap og med et mannsperspektiv på pandemisituasjonen, når Bufdir avholder sin nasjonale likestillingskonferanse 3. mars.

Oslo, 18.. februar 2020

Are Saastad
daglig leder

Ole Bredeesen Nordfjell
fagsjef

Vedlegg:

Utdrag av Reformundersøkelsen 2020

Kilder:

Lien, Marianne Inèz, Lorentzen, Jørgen & Ekenstam, Claes (2017). *Den mannlige smerte*. Proba-rapport 2017-2

Hakvåg, Hedda (2016) *Ser vi gutta?* Reform – ressursenter for menn

<https://reform.no/publikasjoner/2016-ser-gutta-gutter-menn-utsatt-seksuelle-overgrep/>